

**LATVIJAS REPUBLIKAS EKONOMIKAS MINISTRIJA
PATĒRĒTĀJU TIESĪBU AIZSARDZĪBAS CENTRS**

K.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013 • tālr. (+371) 67388624 • fakss (+371) 67388634 • e-pasts: ptac@ptac.gov.lv

LĒMUMS

Rīgā

2013.gada 18.jūlijā

Nr. E03-PTU-F94-10

Par administratīvā soda un tiesiskā pienākuma uzlikšanu

Par negodīgas komercprakses īstenošanu, par kuru paredzēts administratīvais sods Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.¹³ panta trešajā daļā

Patērētāju tiesību aizsardzības centra direktores vietniece Kristīne Riekstiņa,
piedaloties AS „4finance”

juridiskā adrese: Lielirbes ielā 17a-8, Rīga, LV – 1046

reģistrācijas numurs: 40003991692

pilnvarotajiem pārstāvjiem (..), (turpmāk – Pārstāvji),

izskatīja administratīvā pārkāpuma lietu un konstatēja:

[1] (..) Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – PTAC) (..) Ministru kabineta 2011.gada 29.marta noteikumu Nr.245 „*Noteikumi par kārtību, kādā izsniedz, pārreģistrē, aptur un anulē speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai un maksā valsts nodevu par speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu un pārreģistrāciju, kā arī prasībām kapitālsabiedrībai speciālās atļaujas (licences) saņemšanai*” (turpmāk – Noteikumi Nr.245) (..) AS „4finance” (turpmāk – Sabiedrība) (..).

[2] (..), PTAC ar **2012.gada 19.oktobra** vēstuli Nr.21-11/7075-NK-17 līdz 2012.gada 31.oktobrim, cita starpā, pieprasīja Sabiedrībai: iesniegt kārtību, kādā Sabiedrība izvērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, nodrošinot Patērētāju tiesību aizsardzības likuma (turpmāk – PTAL) 8.panta 4.¹daļas ievērošanu, vienlaikus norādot, vai un kā Sabiedrība veic patērētāju sniegtās informācijas pārbaudi datu reģistros (savā datu bāzē un citās datu bāzēs, norādot kādās), kredītiestāžu parādnieku reģistros pieejamo informāciju, klienta vecuma atbilstību, pases datu pareizību, nodarbinātību un oficiālo ienākumu apjomu.

[3] 2012.gada 29.oktobrī PTAC saņēma Sabiedrības 2012.gada 25.oktobra vēstuli Nr.V-2012/153 (turpmāk – Atbilde 1), kurai pielikumā bija pievienota (..) (turpmāk – Online kredītu piešķiršanas kārtība) un (..) (turpmāk – Offline kredītu piešķiršanas kārtība, abas kopā – Ātro kredītu piešķiršanas kārtības). Atbildē 1 saistībā ar PTAC pieprasīto informāciju par kredīta ņēmēju maksāspējas izvērtēšanu norādīts sekojošais:

„11) *iesniedzam procedūras, kurās aprakstīts kā tiek izvērtētas patērētāja spējas atmaksāt kredītu, apstiprinot informācijas pārbaudes nodrošināšanu trešo personu uzturētajos datu reģistros, vienlaicīgi norādot augstāk minēto pārbaudīto kārtību.*”

[4] PTAC, izvērtējot iesniegtās Ātro kredītu piešķiršanas kārtības, konstatēja, ka:

[4.1] Sabiedrība saskaņā ar Online kredītu piešķiršanas kārtību no kredīta ņēmējiem iegūst sekojošu informāciju:

(..).

[4.2] Savukārt saskaņā ar Offline kredītu piešķiršanas kārtību kredīta ņēmējam ir jānorāda:

(..).

[4.3] Ņemot vērā Ātro kredītu piešķiršanas kārtībās norādīto informāciju, PTAC konstatēja, ka Sabiedrība nepieprasa no kredīta ņēmēja informāciju par viņa ienākumiem, lai pārlicinātos, ka kredīta ņēmējam ir ienākumi, no kuriem apmaksāt saņemto kredītu.

Offline kredītu piešķiršanas kārtībā cita starpā ir pieminēts, ka (..).

[4.4] Tā kā PTAC pēc saņemtās Atbildes 1 konstatēja, ka Sabiedrība pienācīgi neizvērtē kredīta ņēmēju maksātspēju, PTAC ar 2012.gada 31.oktobra vēstuli Nr.21—11/7417-NK-17 cita starpā pieprasīja Sabiedrībai iesniegt precizētu kārtību, kādā Sabiedrība izvērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, nodrošinot PTAL 8.panta 4.¹ daļas ievērošanu, vienlaikus norādot, kā Sabiedrība turpmāk veiks patērētāju sniegtās informācijas par patērētāja ienākumu apjomu izvērtēšanu, t.sk., norādot, pie kāda informācijas apjoma pieprasītais kredīts netiks izsniegts.

[5] 2012.gada 31.oktobra vēstulē Nr.V-2012/156 (turpmāk – Atbilde 2) Sabiedrība saistībā ar kredīta ņēmēju maksātspējas izvērtēšanas jautājumu norādīja sekojošo:

„Pašreizējā patērētāju tiesību aizsardzības likuma (PTAL) redakcija neuzliek pakalpojuma sniedzējam par pienākumu iegūt un izvērtēt informāciju par patērētāju ienākumu apjomu. PTAL 8.panta 4.¹ daļa nosaka, ka pirms patērētāju kreditēšanas līguma noslēgšanas kredīta devējs novērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, pamatojoties uz pietiekamu informāciju, kas saņemta no patērētāja. Tādējādi likums atstāj paša pakalpojuma sniedzēja ziņā lēmuma pieņemšanu par to, kāda tieši no patērētāja saņemtā informācija uzskatāma par pietiekamu, lai novērtētu patērētāja spēju atmaksāt kredītu. AS „4finance” ieskatā, lai novērtētu patērētāja spēju atmaksāt kredītu, ir pietiekami pārbaudīt informāciju par patērētāja iepriekšējo un esošo maksājuma saistību izpildi (parādu piedziņas datu bāzes, potenciāli arī Kredītņēmēju reģistrs, ja tam tiks sniegta pieeja). Ja šajās datu bāzēs nav informācijas par pagātnē bijušajiem vai pašlaik esošajiem maksājuma saistību neizpildes vai kavēšanās gadījumiem, tad AS „4finance” uzskata, ka patērētājs ir pieņēmis pārdomātu lēmumu un spēs atmaksāt kredītu.”

[6] Ņemot vērā, ka Sabiedrība Atbildē 2 sniedza skaidrojumu, ka uzskata, ka PTAL 8.panta 4.¹ daļa neiekļauj sevī prasību saņemt ziņas par kredīta ņēmēja ienākumu apmēru, PTAC, lai veicinātu šī jautājuma ātrāku atrisināšanu, uzaicināja Sabiedrības pārstāvjus uz tikšanos 2012.gada 5.novembrī.

Tikšanās laikā puses pauda katra savu nostāju. Tikšanās laikā netika panākts minētā jautājuma risinājums, tādēļ puses vienojās, ka Sabiedrība mēģinās sarunāt tikšanos ar PTAC direktori un līdz 2012.gada novembra beigām iesniegs PTAC priekšlikumus situācijas risināšanai. Minēto vienošanos puses fiksēja abpusēji parakstītā protokolā.

[7] 2013.gada 2.janvārī PTAC saņēma Sabiedrības vēstuli, kurā Sabiedrība paskaidroja, ka nav iesniegusi priekšlikumus jautājuma risināšanai, jo uzskata, ka normatīvie akti neuzliek par pienākumu Sabiedrībai veikt papildu darbības jau esošajai procedūrai, un Sabiedrībai nav bijusi iespēja tikties ar PTAC direktori.

2013.gada 21.janvārī notika atkārtota tikšanās starp Sabiedrības un PTAC pārstāvjiem, t.sk., PTAC direktori. Tikšanās rezultātā Sabiedrība apņēmas pusotra mēneša laikā informēt par koncepcijas izstrādi par kredīta ņēmēju maksātspējas izvērtēšanu (turpmāk – Koncepcija), iekļaujot obligāto ienākumu vērtēšanu. Minēto vienošanos puses fiksēja abpusēji parakstītā protokolā.

[8] 2013.gada 26.februārī saņēma Sabiedrības 2013.gada 22.februāra vēstuli Nr.V-2013/99, kurā Sabiedrība sniedza atbildi uz PTAC pieprasījumu, kas nebija saistīts ar Sabiedrības īstenoto komercpraksi kredītu ņēmēju maksātspējas izvērtēšanā. Minētajā vēstulē, atbildot uz PTAC jautājumu, vai izskatāmajā situācijā tika ņemti vērā patērētāju ienākumi un

kādā veidā tas tika darīts, Sabiedrība norāda, ka nav mainījusi savu īstenoto komercpraksi attiecībā uz kredītņēmēju maksāspējas izvērtēšanu. No kā konstatējams, ka neskatoties uz to, ka šīs vēstules 7.punktā minētās tikšanās laikā puses vienojās, ka Sabiedrība iesniegs informāciju par Konceptijas izstrādi, Sabiedrība turpina izsniegt kredītus, neizvērtējot kredītuņēmēju ienākumus, un uzskata, ka „vienīgais objektīvais veids, kā pārliecināties par personas maksāspēju, ir iepriekšējās kredītvēstures pārbaude (..)”.

Nemot vērā minēto, PTAC 2013.gada 26.martā uzsāka administratīvo lietu par Sabiedrības īstenoto komercpraksi, kas saistīta ar kredītaņēmēju maksāspējas izvērtēšanu. Lēmums pieņemts pamatojoties uz *Negotīgas komercprakses aizlieguma likuma* (turpmāk – *NKAL*) 14.panta pirmo daļu un 15.panta pirmo daļu.

[9] Pēc 2013.gada 26.marta lēmuma par administratīvās lietas uzsākšanu par Sabiedrības īstenoto komercpraksi, 2013.gada 28.martā PTAC veica pārbaudi Sabiedrības birojā Lielirbes ielā 17a-8, Rīgā (turpmāk – Birojs). Pārbaudes rezultātā tika sastādīts Akts Nr.PTUF-94/1 (turpmāk – Akts 1). Pārbaudes laikā konstatēts, ka (..).

IT sistēmā iestrādātos kredītu pieteikumu izvērtēšanas kritērijus pārbaudes laikā PTAC nenoskaidroja, jo Sabiedrības pārstāve paskaidroja, ka šo informāciju pārzina IT speciālisti, bet ar tiem tikties nav iespējams viņu lielās noslodzes dēļ. Papildus tika sniegta informācija, ka IT sistēma, izvērtējot saņemtos pieteikumus, neizmanto informāciju/kritēriju par pieteicēja ienākumiem un izdevumiem.

Papildu pārbaudē noskaidrots, ka, (..).

Vienlaikus norādāms, ka PTAC ar 2013.gada 26.marta vēstuli Nr.3.3-7/2279-F-94, informēja Sabiedrību par to, ka plāno veikt augstāk minēto pārbaudi un lūdza nodrošināt Sabiedrības pārstāvjus, kuri ir kompetenti atbildēt uz jautājumiem par kredītaņēmēju maksāspējas izvērtēšanu.

[10] 2013.gada 28.martā PTAC ar vēstuli Nr.21-11/2326-F-17 nosūtīja Sabiedrībai pieprasījumu ar informāciju, vai Sabiedrība iegūst datus par kredītaņēmēju ienākumiem un, ja iegūst, tad sniegt informāciju kādā veidā.

[11] 2013.gada 4.aprīlī ar vēstuli Nr.3.3.-7/2439-F-94 PTAC nosūtīja Sabiedrībai Akta 1 kopiju un informēja par 2013.gada 10.aprīlī plānoto pārbaudi Sabiedrības Birojā.

2013.gada 10.aprīlī Sabiedrības Birojā veiktās pārbaudes rezultātā tika sastādīts Akts Nr.PTUF-94/4 (turpmāk – Akts 2).

Pārbaudes laikā pārrunāts sekojošs piemērs: kredītaņēmējam bez darba vietas var tikt izsniegts kredīts Ls 50 apmērā. Pēc šī kredīta nomaksas, kredītaņēmējam var tikt izsniegts nākamais kredīts bez Ls 50 apmēra ierobežojuma, neveicot atkārtotu kredītaņēmēja maksāspējas pārbaudi.

Pārbaudes laikā Sabiedrības pārstāvji sniedza sīkāku informāciju, ka (..) un (..) nav veiktas izmaiņas. Abās procedūrās minētais kritērijs „(..)” tiek attiecināts uz aktīviem kavētiem aizdevumiem. Gadījumā, ja klients veic kavētā kredīta un citu no tā izrietošo saistību atmaksu, klientam tiek piedāvāta iespēja saņemt jaunu kredītu (atsevišķos gadījumos ar lielāku limitu).

[12] 2013.gada 22.aprīlī PTAC saņēma Sabiedrības 2013.gada 16.aprīļa vēstuli Nr.V-2013/153-A (turpmāk – Atbilde 3), kurā Sabiedrība informē, ka „*patērētāja maksāspējas izvērtēšanas procesa uzlabošanai, tika noslēgts līgums ar (..) par informācijas sniegšanu ar mērķi nodrošināt kredītinformācijas apmaiņu kredītvēstures reģistrā, nodrošinot iespējas novērtēt potenciālo klientu maksāspēju, mazinot parādu rašanās riskus, tādējādi samazinot aizdevumu neatmaksāšanas gadījumu skaitu*”. Vienlaikus Sabiedrība norāda, ka maksāspējas izvērtēšanas procesa uzlabošanai no 2013.gada 1.jūlija plāno Sabiedrības mājas lapā www.smscredit.lv, www.vivus.lv (turpmāk – Mājas lapas) izveidot papildus laukus informācijas ievadīšanai, kur būs nepieciešams norādīt potenciālo klientu ienākumus un izdevumus.

[13] 2013.gada 18.aprīlī PTAC nosūtīja vēstuli Nr.3.3.-7/2851-F-94, ar kuru pieprasīja Sabiedrībai iesniegt Kredītpolitiku, Instrukciju par grafiku izveidošanas un komisiju

piemērošanas pamatprincipiem (turpmāk – Grafiku izstrādāšanas instrukcija) un informāciju par konkrētu kredīta ņēmēju maksāspējas izvērtēšanu.

2013.gada 10.maijā PTAC saņēma Sabiedrības 2013.gada 7.maija atbildi Nr.V-2013/165-A (turpmāk – Atbilde 4), kurā Sabiedrība sniedz iepriekš minēto informāciju, vienlaikus informējot, ka Komercreģistrā ir pabeigta Sabiedrības uzņēmumu grupā esošo uzņēmumu reorganizācija.

PTAC izvērtēja iesniegto Kredītpolitiku un secināja, ka arī šajā Sabiedrības iekšējā kārtībā nav noteikts tāds kritērijs, kurš ietekmētu lēmumu par kredīta izsniegšanu un būtu saistīts ar kredīta ņēmēja ienākumu esamību/neesamību un to apmēru. (..).

[14] Izvērtējot lietā esošos materiālus, 2013.gadā 13.maijā PTAC pieņēma *Lēmumu par lietvedības uzsākšanu administratīvā pārkāpuma lietā.*

2013.gada 17.maijā PTAC nosūtīja Sabiedrībai vēstuli Nr.3.3.-7/63648-F-94 *Par lietvedības uzsākšanu administratīvā pārkāpuma lietā un uzaicinājumu uz lietas izskatīšanu* (turpmāk – Uzaicinājums 1), ar kuru informēja, ka ir uzsācis lietvedību administratīvā pārkāpuma, par kuru paredzēta atbildība LAPK 166.¹³ panta trešajā daļā, lietā un saskaņā ar LAPK 268.¹ pantu paziņoja, ka administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšana notiks 2013.gada 30.maijā plkst. 11⁰⁰ PTAC, Rīgā, K.Valdemāra ielā 157, 2.stāvā, 214.kabinetā, līdz ņemot personu un komersanta pārstāvības tiesību apliecinājošus dokumentus. Vienlaikus Sabiedrība tika aicināta līdz ņemt bilanci un peļņas vai zaudējumu aprēķinu par pēdējo (vēlams – 6 mēnešu) periodu un citu informāciju, kas raksturo Sabiedrības mantisko stāvokli, ja tāda ir Sabiedrības rīcībā. Sabiedrība tika informēta, ka, ja iepriekš minētā informācija netiks saņemta, PTAC vadīsies pēc tā rīcībā esošās informācijas lēmuma administratīvā pārkāpuma lietā pieņemšanas brīdī.

[15] 2013.gada 30.maijā notika lietas izskatīšana, kuras laikā Sabiedrības pārstāvji norādīja, ka nepiekrīt PTAC PTAL 8.panta 4.¹ daļas interpretācijai un uzskata, ka minētā tiesību norma nenosaka, ka kredītu devējiem būtu jāiegūst informācija par kredīta ņēmēja ienākumiem. Vienlaikus Sabiedrība norādīja, ka PTAC, izvērtējot lietas apstākļus, nav ņēmis vērā Sabiedrības izsniegto kredītu specifiku, t.i., to, ka no Sabiedrības izsniegtajiem kredītiem 70 % kredītu ir kredīti, kas ir mazāki par Ls 100, un šiem kredītiem nav jāizvērtē kredīta ņēmēja maksāspēja, kā arī šie kredīti lielākoties ir bezmaksas kredīti.

PTAC pārstāvji norādīja, ka šādu informāciju Sabiedrība nav iesniegusi, kā arī, ņemot vērā Sabiedrības aizrādījumu, ka PTAC nav šādu informāciju pieprasījis, PTAC pārstāvji paskaidroja, ka iestāde nevar paredzēt visa veida informāciju, kas ir Sabiedrības rīcībā, un to pieprasīt. Tādēļ PTAC Uzaicinājumā 1 ir vērsis Sabiedrības uzmanību uz Sabiedrības tiesībām izteikt savu viedokli un argumentus izskatāmajā lietā, jo tikai Sabiedrībai pašai ir zināms, kāda veida informācija ir tās rīcībā un kuru ir lietderīgi iesniegt konkrētās lietas izskatīšanai.

Sabiedrība norādīja, ka līdz 2013.gada 1.jūlijam ir plānots veikt izmaiņas Sabiedrības Mājas lapās, lai nodrošinātu to, ka patērētāji, piesakoties kredītam, norādīs savus ienākumus.

PTAC norādīja, ka PTAC rīcībā nav pieejamas procedūras vai apraksti, kādā veidā Sabiedrība izvērtēs un rīkosies ar saņemto informāciju, līdz ar to PTAC aicināja iesniegt šo informāciju.

Sabiedrība paskaidroja, ka šādas procedūras vēl nav izstrādātas, bet tiks nostiprināts princips, ka kredīta ņēmējam izsniegtais kredīts nedrīkst pārsniegt viņa ienākumus. Uz lietas izskatīšanas laiku vēl nebija izstrādāti kritēriji, kādā veidā patērētājs norādīs savus ienākumus, t.i., kāda būs ienākumu apmēru gradācija „no – līdz”.

Sabiedrība lietas izskatīšanas laikā izteica lūgumu atlikt lietas izskatīšanu, lai varētu iesniegt datus par izsniegto kredītu veidiem un apjomiem, kā arī precīzāku informāciju par plānotajām izmaiņām Mājas lapās un iegūtās informācijas apstrādes procesu.

PTAC apstiprināja Sabiedrības lūgumu atlikt lietas izskatīšanu un vienlaikus aicināja Sabiedrību izvērtēt iespēju piedāvāt risinājumus, kā risināt to kredīta ņēmēju problēmas,

kuriem jau ir izsniegti kredīti, neiegūstot informāciju par viņu ienākumu apmēru, un kuriem jau šobrīd ir problēmas ar saņemtā kredīta atmaksu.

2013.gada 30.maijā Sabiedrība iesniedza *Lūgumu par lietas izskatīšanas atlikšanu* (turpmāk – Lūgums 1). Sabiedrība Lūgumā 1 lūdza lietas izskatīšanu atlikt līdz 2013.gada 20.jūnijam, lai Sabiedrība varētu izstrādāt „*patērētājiem pretimnākšanas risinājumus*” un turpinātu darbu pie maksātspējas izvērtēšanas procesa pilnveidošanas. Lūgumam 1 pievienots ekrānšāviņš no Sabiedrības Mājas lapas testa vides, kurā redzams, ka ir izveidots datu ievades lauks, kurā patērētājam, reģistrējoties Sabiedrības Mājas lapā, jāizvēlas savu ienākumu līmenis, izvēloties vieno „no-līdz” piedāvātajiem variantiem.

Ņemot vērā Sabiedrības izteikto lūgumu, PTAC atlika lietas izskatīšanu un ar 2013.gada 7.jūnija vēstuli Nr.3.3.-7/4140-F-94 informēja Sabiedrību, ka administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšana notiks 2013.gada 20.jūnijā plkst. 10⁰⁰ PTAC, Rīgā, K.Valdemāra ielā 157, 2.stāvā, 214.kabinetā, un aicināja Sabiedrības pārstāvjus līdzīgi ņemt personu un komersanta pārstāvības tiesību apliecināšus dokumentus. Vienlaikus Sabiedrība tika aicināta līdzīgi ņemt bilanci un peļņas vai zaudējumu aprēķinu par pēdējo (vēlams – 6 mēnešu) periodu un citu informāciju, kas raksturo Sabiedrības mantisko stāvokli, ja tāda ir Sabiedrības rīcībā. Sabiedrība tika informēta, ka, ja iepriekš minētā informācija netiks saņemta, PTAC vadīsies pēc tā rīcībā esošās informācijas lēmuma administratīvā pārkāpuma lietā pieņemšanas brīdī. Tāpat PTAC lūdza Sabiedrību rakstveida viedokli un argumentus iesniegt līdz 2013.gada 19.jūnijam.

[16] 2013.gada 18.jūnijā PTAC saņēma Sabiedrības 2013.gada 18.jūnija vēstuli Nr.V-2013/247 (turpmāk – Atbilde 5), kurā Sabiedrība cita starpā norāda: „*Pirmkārt, Sabiedrības ieskatā PTAC nepamatoti sašaurināti interpretē PTAL 8.panta 4.¹ daļas normu, reducējot pietiekamas maksātspējas izvērtēšanas pienākumu vienīgi uz pienākumu izvērtēt patērētāja ienākumu un izdevumu apmēru. Sabiedrība jau iepriekš ir norādījusi, ka tās ieskatā pašreizējā PTAL redakcija neuzliek pakalpojumu sniedzējam par pienākumu iegūt un izvērtēt informāciju par patērētāja ienākumu apjomu. PTAL 8.panta 4.¹daļa nosaka, ka pirms patērētāju kreditēšanas līguma noslēgšanas kredīta devējs novērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, pamatojoties uz pietiekamu informāciju, kas saņemta no patērētāja. Norāde uz nepieciešamību iegūt informāciju par personas ienākumiem ir ietverta minētās normas otrajā daļā aiz vārdkopas „ja nepieciešams”. Tādējādi likums atstāj paša pakalpojumu sniedzēja ziņā lēmuma pieņemšanu par to, kāda tieši no patērētāja saņemtā informācija ir uzskatāma par pietiekamu, lai novērtētu patērētāja spēju atmaksāt kredītu. Ņemot vērā, ka Sabiedrības izsniegtie kredīti vairumā gadījumu ir neliela apmēra, Sabiedrības ieskatā ir pietiekami balstīt maksātspējas izvērtējumu uz patērētāja kredītvēstures izvērtējumu, ņemot vērā gan patērētājas spēju segt savas saistības pie citiem kreditoriem, gan pašai Sabiedrībai.*

Pieņemumu, ka likumdevējs paredzētajā PTAL redakcijā viennozīmīgi nav paredzējis informācijas par ienākumiem noskaidrošanu no patērētāja kā obligātu priekšnosacījumu patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanai, apliecina arī fakts, ka likumdevēja gribas precizēšanai šobrīd tiek virzīti attiecīgi grozījumi PTAL, kuros tiek paredzēts no patērētāja noskaidrotās informācijas apjoms, lai izpildītu PTAL 8.panta 4.¹daļā noteikto pienākumu”. Tālāk Atbildē 5 Sabiedrība norāda, ka ņemot vērā iepriekš minēto argumentāciju, PTAC nav pamata sodīt Sabiedrību, „*tādēļ, ka iztrūkst administratīvā pārkāpuma sastāvdaļas – prettiesiska rīcība*”.

Papildus Sabiedrība norāda, ka „*PTAC nav ņēmis vērā faktu, ka liela daļa Sabiedrības izsniegto kredītu ir zem 100 LVL, kā arī to, ka pirmais kredīts patērētājiem tiek izsniegts bez komisijas maksas piemērošanas. Līgumi par šādu kredītu izsniegšanu sastāda aptuveni 71% no Sabiedrības noslēgtajiem līgumiem. (..) Atbilstoši PTAL 8.panta 4.³ daļas 1. un 10.punktam, uz šādiem kredītiem (zem 100 LVL un bez komisijas maksas) PTAL 8.panta 4.¹ daļā noteiktais pienākums netiek attiecināts vispār.*” Izsniegto kredītu skaits 2012.gadā, kuriem nebija jāizvērtē kredīta ņēmēju maksātspēja, ir 368710, kredītu, kuriem bija jāizvērtē maksātspēja, ir 158944.

Sabiedrība Atbildē 5 uzsver, ka uz atbildes iesniegšanas brīdi strādā pie tā, lai tās piedāvāto produktu interneta vietnēs no 2013.gada 1.jūlija tiktu iestrādāts lauks, kurā klientiem, reģistrējoties Mājas lapās, būtu jānorāda ienākumu apmērs.

Nemot vērā, ka PTAC aicināja Sabiedrību izvērtēt iespēju piedāvāt konkrētus risinājumus patērētājiem, kuriem šobrīd ir kredīta savlaicīgas atmaksas problēmas nepietiekamas maksāspējas izvērtēšanas dēļ, Sabiedrība norāda, ka „*praksē varētu pastāvēt zināmas grūtības noskaidrot precīzus iemeslus, kādēļ attiecīgais klients varētu būt nonācis finansiālās grūtībās, tādēļ būtu grūti nākt klajā ar akcijas veida risinājumu konkrētām klientu grupām. Tomēr, Sabiedrība vēlas uzsvērt, ka tā jau šobrīd praktizē kredīta atmaksas grafiku sastādīšanu klientiem, kuriem radušās atmaksas grūtības (..). Papildus (..) pastāv iespēja vērsties Latvijas nebanku kredītdevēju asociācijā ar lūgumu sastādīt parāda atmaksas grafiku (..)*”.

Visbeidzot, Sabiedrība norāda, ka tās ieskatā PTAC rīcība pārkāpj *Administratīvā procesa likuma* 10.pantā nostiprināto tiesiskās paļāvības principu, kas nosaka, ka „*privātpersona var paļauties uz to, ka iestādes rīcība ir tiesiska un konsekventa*”. Sabiedrība norāda, ka (..). Papildus Sabiedrība Atbildes 5 7.punktā norāda, ka „*2013.gada aprīlī Sabiedrība ar PTAC vienojās par to, ka tās darbībā līdz 2013.gada 1.jūlijam tiks ieviestas (..) izmaiņas, (t.i. Sabiedrība savās Mājas lapās ievietos lauku, kurā kredītaņēmējam būs jānorāda savi ienākumi). Nemot vērā iepriekš minēto, Sabiedrība ir paļāvusies uz iepriekšminētajiem iestādes tiešajiem izteikumiem, kas radīja Sabiedrībai tiesisku paļāvību, ka iestāde faktiski ir akceptējusi to, ka norādītās neatbilstības Sabiedrība novērsīs laika gaitā. Pie tam, nesāņemot iebildumus uz Sabiedrības 2013.gada 16.aprīļa vēstulē norādīto maksāspējas izvērtēšanas procesa uzlabošanas termiņu, Sabiedrība vēl jo vairāk paļāvās, ka PTAC ir akceptējis tās rīcību. Tādējādi, PTAC rīcība gan ierosinot lietu, gan arī šobrīd lietas izskatīšanas rezultātā, Sabiedrībai piemērojot administratīvo sodu, neatbilstu tiesiskās paļāvības principam, jo īpaši situācijā, kad PTAC definētais mērķis jau tā pat ir sasniegts*”.

Sabiedrība Atbildē 5 norāda arī to, ka tai nav pieejami Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras dati.

[17] 2013.gada 20.jūnijā notika lietas izskatīšana, kurā piedalījās visi Sabiedrības pārstāvji. Lietas izskatīšanas gaitā Sabiedrība atsaucās uz Atbildē 5 minēto argumentāciju un norādīja, ka Sabiedrības ieskatā ir pamats izbeigt uzsākto lietvedību, kā arī uzsvēra, ka PTAC un Sabiedrības starpā ir panākta vienošanās par darbībām, kuras Sabiedrība veiks, lai iegūtu informāciju par kredītaņēmēju ienākumiem.

PTAC norādīja, ka pušu starpā nepastāv nekāda vienošanās, turklāt PTAC nekad nav devis piekrišanu, nedz rakstisku, nedz mutisku, lai apstiprinātu Sabiedrības plānotās izmaiņas tās darbībā. Turklāt PTAC uzsvēra, ka tā rīcībā ir tikai informācija, ka Sabiedrība plāno iegūt ziņas no kredītaņēmējiem par to ienākumiem, bet Sabiedrība nav iesniegusi informāciju kādā veidā šīs ziņas tiks iegūtas, vai un kā tās tiks izmantotas, lai izvērtētu, vai konkrētajam kredītaņēmējam ir piešķirams pieprasītais kredīts. Līdz ar to PTAC nav bijis iespējas izvērtēt Sabiedrības plānotās darbības un izteikt viedokli par tām.

Sabiedrības pārstāvji uzrādīja ekrānšāviņu no Sabiedrības sistēmas testa vides un paskaidroja, ka patērētājiem, reģistrējoties Sabiedrības sistēmā, būs jāatzīmē sava piekrišana pie sekojošas informācijas: „*Kredīta noteikumiem piekrītu, un apliecinu, ka mani ikmēneša ienākumi ir 200 Ls un vairāk*” (ekrānšāviņa piemērs), un paskaidroja, ka uz lietas izskatīšanas brīdi rakstveida kārtības, kādā veidā tiks izvērtēta iegūtā informācija, vēl nav izstrādātas. Piemērā norādītā summa, kas kredītaņēmējam ir jānorāda kā viņa ienākumi, ir mainīga. Tā ir atkarīga no pieprasītā kredīta apmēra.

Sabiedrība norādīja uz *PTAL* 8.panta 4.¹daļas interpretāciju, ka minētā tiesību norma skaidri nepasaka, ka jāiegūst informācija par patērētāju ienākumiem, bet gan paredz iegūt informāciju no datu bāzēm.

PTAC pārstāvji atkāroti Sabiedrībai paskaidroja, ka šajā tiesību normā ir ietverts princips, ka primāri ir jāiegūst informācija no patērētāja un pēc tam, ja nepieciešams, jāiegūst informācija no datubāzēm.

Sabiedrības pārstāvji norādīja, ka nozare ir uzsākusi jomas pašregulāciju, piemēram, nosakot, ka kredītus neizsniedz 18, 19 gadus jauniem jauniešiem, Latvijas nebanku kreditētāju asociācija ir uzsākusi izstrādāt atmaksas grafikus kredītu ņēmējiem, turklāt Sabiedrība ir uzsākusi darbus, lai novērstu situāciju, ka netiek iegūti kredītu ņēmēju ienākumu dati. Tomēr PTAC, neskatoties uz paveikto, neizbeidz uzsākto lietu pret Sabiedrību.

PTAC pārstāvji paskaidroja, ka ņemot vērā iepriekšminēto, PTAC atlika lietas izskatīšanu, lai Sabiedrībai būtu iespēja izstrādāt sistēmu, ar kuras palīdzību risināt jau esošo kredīta ņēmēju problēmas.

Sabiedrības pārstāvji norādīja, ka izvērtēja šo PTAC aicinājumu, bet secināja, ka ir neiespējami konstatēt, kuri patērētāji uz kredīta saņemšanas brīdi nebija maksātspējīgi un līdz ar to nav iespējams piedāvāt tiem kādu konkrētu risinājumu. Papildus Sabiedrības pārstāvis uzsvēra, ka kredīta ņēmējiem esot iespēja sastādīt maksājumu grafiku, lai atmaksātu parādu, bet par šo grafiku tiek pieprasīta grafika noformēšanas maksa, kā arī patērētājiem esot iespējams vienlaicīgi ar pagarināšanas maksu ieskaitīt lielāku summu, kas tiks novirzīta pamatparāda dzēšanai.

Lietas izskatīšanas gaitā Sabiedrība iesniedza *Lūgumu par lietas izskatīšanas atlikšanu* (turpmāk – Lūgums 2). Lietas izskatīšanas gaitā puses vienojās, ka Sabiedrība lauku par ienākumu norādīšanu Mājas lapās ievietos līdz 2013.gada 15.jūlijam.

Sabiedrība Lūgumā 2 lūdza lietas izskatīšanu atlikt līdz 2013.gada 18.jūlijam, lai Sabiedrība varētu iesniegt papildu informāciju, kurai varētu būt nozīme lietas izskatīšanā.

[18] Ņemot vērā Lūgumu 2 un lietā esošos materiālus, PTAC ar 2013.gada 25.jūnija vēstuli Nr.3.3.-7/4555-F-94 informēja Sabiedrību, ka administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšana notiks 2013.gada 18.jūlijā plkst. 10⁰⁰ PTAC, Rīgā, K.Valdemāra ielā 157, 2.stāvā, 214.kabinetā.

[19] 2013.gada 17.jūlijā PTAC saņēma Sabiedrības 2013.gada 16.jūlija vēstuli Nr.v-2013/271 (turpmāk – Atbilde 6), kurā Sabiedrība norāda, ka: „izskatāmajā lietā nav konstatējama Sabiedrības prettiesiska rīcība, jo aplūkojamā PTAL norma neparedz sabiedrībai obligātu pienākumu noskaidrot no patērētāja informāciju par tā ienākumiem”, „Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2008/48/EK pa patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK (turpmāk – Direktīva), piemērojamās normas saturs ir noskaidrojams, ņemot vērā attiecīgos Direktīvas pantus un Direktīvas preambulā iekļautos apsvērumus. Direktīvas 8.pirmā daļa nosaka, ka „dalībvalstis nodrošina, ka pirms kredītlīguma noslēgšanas kreditors novērtē patērētāja kredītspēju, pamatojoties uz pietiekamu informāciju, kas attiecīgā gadījumā iegūta no patērētāja...”. Direktīvas preambulas 26.§ iekļautajā apsvērumā norādīts, ka „...kreditoriem vajadzētu būt pienākumam pārbaudīt katra atsevišķā patērētāja kredītspēju. Šajā sakarā kreditoriem būtu jāļauj izmantot ne tikai to informāciju, ko sniedz patērētājs, sagatavojot attiecīgo kredītlīgumu, bet arī ilgstošu darījumu attiecību laikā gūtu informāciju. Dalībvalstu iestādes varētu sniegt arī atbilstīgas norādes un pamatnostādnes kreditoriem. Patērētājiem būtu jārīkojas saprātīgi un jāievēro savas līgumsaistības” Kā redzams, arī Direktīvas tekstā nekur neparādās norāde uz obligātu pienākumu iegūt ziņas par patērētāja ienākumiem”.

Sabiedrība Atbildē 6 arī norāda, ka ņemot vērā apstākli, ka šobrīd PTAC izstrādā vadlīnijas par maksātspējas izvērtēšanu un tiek veikti grozījumi PTAL 8.pantā, Sabiedrība uzskata, ka laikā, kad tika ierosināta lietvedība, neapstāvēja normatīvais regulējums, kas uzlika par pienākumu Sabiedrībai noskaidrot kredīta ņēmēja ienākumu apjomu.

Papildus Sabiedrība norāda uz PTAC bezdarbību, nesodot citus komersantus. Sabiedrība vērs uzmanību uz trīs konkrētiem komersantiem, kas Sabiedrības ieskatā, veicot kredīta ņēmēja maksātspējas izvērtēšanu, neiegūst informāciju par viņa ienākumiem.

Atbildes 6 5.un 6.punktā Sabiedrība skaidro: „*Sabiedrība savu produktu mājas lapās internetā ir izmainījusi tādējādi, klientiem, piesakoties uz kredītu, turpmāk būs jānorāda savu ienākumu apmērs. Šīs izmaiņas sāks darboties, sākot no 2013.gada 17. vai 18.jūlija.*

Neskatoties uz neviennozīmīgo normatīvo regulējumu, administratīvā pārkāpuma lietvedības izbeigšanas gadījumā, Sabiedrība ir gatava piedāvāt patērētājiem, kuriem aizdevuma ņemšanas brīdī nebija ienākumu, samazināt par aizdevuma savlaicīgu neatdošanu aprēķināto līgumsodu, samazinot tā apmēru līdz likumiskajiem procentiem, kas atbilst šobrīd virzītajiem grozījumiem PTAL. Lai Sabiedrība varētu pārliecināties par to, ka patērētājam aizdevuma piešķiršanas brīdī nav bijuši ienākumi. Patērētājam tas būtu jāspēj pierādīt, iesniedzot bankas konta izdrukus un VID izziņu par periodu uz aizdevuma izsniegšanas brīdi”.

Atbildes 6 beigu daļā Sabiedrība atkārtoti vērš PTAC uzmanību, ka PTAC ir tiesīgs izbeigt ierosināto administratīvo lietu un aprobežoties tikai ar mutvārdu aizrādījumu, ja lietas izskatīšanas laikā konstatēts, ka izdarītais pārkāpums ir maznozīmīgs.

[20] 2013.gada 18.jūlijā notika lietas izskatīšana, piedaloties Sabiedrības un PTAC pārstāvjiem. Sabiedrības pārstāvji sniedza informāciju, ka Sabiedrības Mājas lapās no 2013.gada 18.jūlija ir izveidots jauns informācijas ievades lauks, kas saistīts ar informācijas iegūšanu par kredīta ņēmēju ienākumiem. Minētais lauks darbojas sekojoši, kad jaunais klients/kredīta ņēmējs uzsāk sava profila izveidošanu, viņam, izvēloties konkrētu kredīta summu, kuru tas vēlas saņemt, sistēma izveido nepieciešamo ienākumu lielumu, kuru esamība jaunajam klientam ir jāapliecina, veicot atzīmi pie teikuma: „Kredīta noteikumiem piekrītu un apliecinu, ka mani ikmēneša ienākumi ir Ls XXX,XX vai vairāk”. Ja jaunais klients šo apstiprināšanu neveic, viņam kredīts netiek izsniegts.

Ienākumu apmērs tiek rēķināts izmantojot koeficientu 1,5, tātad, lai klients saņemtu Ls 100,00 aizņēmumu, viņam ikmēneša ienākumiem ir jābūt Ls 150,00. Jaunā kārtība tiek piemērota jaunajiem klientiem, kuri pirmo reizi reģistrējas sistēmā. Jau esošajiem klientu maksāspējas izvērtēšana notiek iepriekšējā kārtībā, neiegūstot ziņas par viņu ienākumu apmēru pirms kreditēšanas līguma noslēgšanas.

Jaunie klienti no lietas izskatīšanas dienas bez ienākumiem nevar saņemt kredītu. Sabiedrība norādīja, ka komplicētāku maksāspējas izvērtēšanas sistēmu izstrādās pēc tam, kad tiks apstiprinātas PTAC izstrādātās vadlīnijas maksāspējas izvērtēšanā.

Sabiedrības pārstāvji vērsa PTAC uzmanību uz tiesiskās paļāvības principu un to, ka ne visi komersanti izvērtē kredīta ņēmēju ienākumus. PTAC atkārtoti Sabiedrībai paskaidroja, ka šī gada sākumā bija pieprasījis visām kapitālsabiedrībām, kas piedāvā „ātros kredītus” informāciju par to, vai tās veic kredīta ņēmēju ienākumu izvērtēšanu un rakstveida pierādījumus, kādā veidā Sabiedrība iegūst šo informāciju. PTAC atzīmēja, ka, kā jau iepriekš bija paskaidrojais, kapitālsabiedrības atsūtīja informāciju, kurā norādīja kādā veidā iegūst datus par kredīta ņēmēju ienākumiem. PTAC uzsvēra, ka no PTAC rīcībā esošajām to kapitālsabiedrību atbildēm, kuras Sabiedrība ir norādījusi Atbildē 6, redzams, ka visas šīs kapitālsabiedrības iegūst datus par kredīta ņēmēju ienākumiem, turklāt dažas iegūst arī datus par darba vietu, stāžu konkrētajā darba vietā u.c. informāciju patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanai.

Attiecībā uz esošās situācijas risinājumiem tiem patērētājiem, kuri šobrīd nav spējuši atmaksāt parādu Sabiedrības pārstāvji norādīja, ka, gadījumā, ja PTAC nolems izbeigt uzsāktu lietvedību, piedāvājums par parāda summas samazināšanu šiem kredīta ņēmējiem, tiks nosūtīts uz elektronisko pastu. Piedāvājums būs spēkā vienu mēnesi, ja šajā laikā kredīta ņēmējs spēs pierādīt, ka uz kredīta izsniegšanas brīdi viņam nebija ienākumu, Sabiedrība samazinās aprēķināto līgumsodu līdz likumiskajiem procentiem un maksājumu grafiku sastādīšanas gadījumā nepiemēros komisijas maksu par maksājumu grafiku sastādīšanu.

Uz PTAC jautājumu, vai Sabiedrība plāno kādā veidā kompensēt sekas tiem kredīta ņēmējiem, kuri saņēma kredītus, kaut arī tiem nebija pietiekamu ienākumu, bet tomēr ar grūtībām un ar/vai bez kavējumiem un līgumsodiem atmaksāja parādus Sabiedrībai, Sabiedrības pārstāvji atbildēja noliedzīgi, uzsverot, ka, ja viņi spēja atmaksāt parādus, pat ar

kavējumiem un līgumsodiem, tas liecina, ka viņi bija maksāspējīgi un tātad nav nepieciešams izstrādāt kompensāciju kārtību šiem patērētājiem.

Noslēguma daļā Sabiedrība norādīja, ka PTAC gatavojas sodīt Sabiedrību, kura strādā vāji noregulētā nozarē un PTAC nav tiesīgs sodīt Sabiedrību, izmantojot ļoti vispārīgu tiesību normu, kā arī par to, ka Sabiedrība savā darbībā izmanto „likuma robus”.

Izvērtējot lietā esošos materiālus, PTAC secina turpmāk minēto:

[21] NKAL 1.panta pirmās daļas 2.punkts nosaka, ka *komercprakse ir darbība (uzvedība, apgalvojums, komerciāla saziņa, tirgvedība) vai bezdarbība (noklusējums), kas tieši saistīta ar tirdzniecības veicināšanu, preces (ķermeniskas vai bezķermeniskas lietas) pārdošanu vai pakalpojuma sniegšanu patērētājam*. Saskaņā ar NKAL 1.panta pirmās daļas 1.punktu *komercprakses īstenotājs ir ražotājs, pakalpojuma sniedzējs vai pārdevējs, kas savas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros īsteno komercpraksi, kā arī jebkura cita persona, kas rīkojas ražotāja, pakalpojuma sniedzēja vai pārdevēja vārdā vai uzdevumā*.

No iepriekš minētā izriet, ka ātro kredītu piedāvāšana un izsniegšana ar Sabiedrības Mājas lapu un Sabiedrības sadarbības partneru, kas nodrošina kredīta ņēmēju pieteikumu saņemšanu, starpniecību ir komercprakse, jo konkrētā darbība ir tieši saistīta ar Sabiedrības piedāvāto pakalpojumu sniegšanu patērētājiem. Savukārt Sabiedrība ir atzīstama par komercprakses īstenotāju.

[22] NKAL 4.panta pirmajā daļā un otrās daļas 1.punktā ir noteikts, ka *negodīga komercprakse ir aizliegta. Komercprakse ir negodīga, ja tā neatbilst profesionālajai rūpībai un negatīvi ietekmē vai var negatīvi ietekmēt tāda vidusmēra patērētāja vai tādas vidusmēra patērētāju grupas ekonomisko rīcību, kam šī komercprakse adresēta vai ko tā skar*. Savukārt NKAL 6.pants paskaidro, ka *komercpraksi uzskata par profesionālajai rūpībai neatbilstošu, ja tā netiek veikta ar tāda līmeņa prasmi un rūpību, ko patērētājs var pamatoti sagaidīt un kas atbilst attiecīgajā saimnieciskās vai profesionālās darbības jomā vispārārtītai godīgai tirgus praksei un labas ticības principam*.

Saskaņā ar NKAL 7.panta pirmo daļu *par patērētāja ekonomisko rīcību negatīvi ietekmējošu uzskata tādu komercpraksi, kura būtiski ierobežo patērētāja iespēju pieņemt uz informāciju balstītu lēmumu un kuras rezultātā patērētājs var pieņemt tādu lēmumu par līguma slēgšanu, kādu citādi nebūtu pieņēmis*.

Savukārt saskaņā ar NKAL 7.panta otrās daļas 1.punktu *par patērētāja pieņemtu lēmumu slēgt līgumu jebkurā gadījumā uzskatāms patērētāja lēmums iegādāties preci vai saņemt pakalpojumu, vai atturēties no šādas rīcības*. No konkrētajām normām izriet, ka, vērtējot komercprakses atbilstību normatīvo aktu prasībām, nav obligāts nosacījums, ka patērētājam līgums ir jānoslēdz. Respektīvi, pietiek vien, ja komercprakses ietekmē patērētājs pieņem lēmumu iegādāties preci vai saņemt pakalpojumu vai atturēties no šādas rīcības, kā arī pieņem lēmumu iegādāties to uz konkrētiem noteikumiem, jo tikai pēc konkrēta lēmuma pieņemšanas patērētājs rīkojas, piemēram, uzsāk preces/pakalpojuma iegādes darbības, apmeklē pakalpojumu sniegšanas vietu vai pakalpojuma sniedzēja mājas lapu u.tml., un konkrētā patērētāja rīcība jau ir atzīstama par komercprakses sekām, kuras ietvaros var tikt ietekmēta arī patērētāja ekonomiskā rīcība.

PTAC paskaidro, ka Sabiedrības īstenoto komercpraksi PTAC vērtē no vidusmēra patērētāja uztveres viedokļa, ņemot vērā Direktīvas, un Eiropas Kopienu tiesas (turpmāk – EKT) praksē norādītos vidusmēra patērētāja kritērijus – patērētājs, kurš ir pietiekoši ziņošs un labi informēts, kā arī pietiekoši vērīgs un piesardzīgs (skat. Direktīvas preambulas 18.punkts; EKT C-112/99, 52.paragrāfs; C-44/01, 55.paragrāfs; C-356/04, 78.paragrāfs; C-381/05, 23.paragrāfs).

[23] PTAL 8.panta 4.¹ daļa nosaka sekojošo: „*Pirms patērētāja kreditēšanas līguma noslēgšanas kredīta devējs novērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, pamatojoties uz pietiekamu informāciju, kas saņemta no patērētāja, un, ja nepieciešams, uz ziņām no atbilstoši normatīvajiem aktiem personas datu apstrādei izveidotām datubāzēm (turpmāk —*

datubāze) par personas ienākumiem un maksājumu saistību izpildi, kuras iegūtas normatīvajos aktos par fizisko personu datu aizsardzību un piekļuvi datubāzēm noteiktajā kārtībā. Ja atteikumu izsniegt kredītu pamato ar datubāzē iegūtajām ziņām, kredīta devējs nekavējoties un bez maksas informē patērētāju par datubāzes izmantošanas rezultātiem un sniedz ziņas par izmantoto datubāzi”.

[24] Ņemot vērā augstāk minēto, jānorāda, ka PTAC Sabiedrību pirms lietas ierosināšanas vairākkārt bija informējis, ka PTAC ieskatā viena no maksāspējas (PTAL 8.panta 4.¹ daļa – spējas atmaksāt kredītu) būtiskajām sastāvdaļām ir kredītaņēmēja ienākumi, kredītvēstures izvērtēšana ir tikai viena no maksāspējas izvērtēšanas sastāvdaļām. Kredītaņēmēja ienākumi norāda uz to, ka tam ir pieejami līdzekļi, ar kuriem segt kredīta maksājumus. Līdz ar to, ja kredītaņēmējam nav pietiekamu ienākumu, tad viņam nav iespējams veikt kredīta atmaksu, neskatoties uz viņa kredītvēsturi. Tātad, PTAC ieskatā, lai izvērtētu kredītaņēmēja maksāspēju, ir nepieciešams iegūt informāciju par patērētāja ienākumu apmēru un, lemjot par kredīta piešķiršanu, katrā individuālajā gadījumā ir jāvērtē šo ienākumu un kredīta apmērs, ņemot vērā arī citus būtiskus apstākļus, kas var būt svarīgi katrā konkrētajā gadījumā.

[25] Diskusijas par minēto jautājumu jau notika pirms Licences izsniegšanas, ko apliecina 2012.gada 19.oktobra vēstule Nr.21-11/NK-17, kas tika izsūtīta Sabiedrībai pirms Licences izsniegšanas. (..).

(..) tad Sabiedrībai nav pamata atsaukties uz tiesiskās palāvības principu, jo tā nebija izpildījusi (..).

(..).

[26] Ņemot vērā Atbildē 2 norādīto Sabiedrības viedokli (skat. lēmuma 5.punktu) un Sabiedrības turpmāk izteikto viedokli attiecībā uz PTAL 8.panta 4.¹ daļas piemērošanu, PTAC paskaidro, ka: „pirms patērētāja kredītēšanas līguma noslēgšanas kredīta devējs novērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, pamatojoties uz pietiekamu informāciju, kas saņemta no patērētāja”, interpretējot šo normas daļu ar gramatisko metodi, secināms, ka kredītaņēmējam pirms kredīta izsniegšanas sākotnēji jāiegūst informācija no paša kredītaņēmēja un šai informācijai ir jābūt pietiekamai. Tālāk tiesību norma norāda, ka: „un, ja nepieciešams, uz ziņām no atbilstoši normatīvajiem aktiem personas datu apstrādei izveidotām datubāzēm (turpmāk – datubāze) par personas ienākumiem un maksājumu saistību izpildi (..)”, no kā secināms, ka, datu bāzēs par personas ienākumiem un maksājumu saistību izpildi esošās ziņas kredīta devējam jāiegūst nepieciešamības gadījumā (pēc tam, kad ieguvis ziņas no kredītaņēmēja).

Tātad primārais informācijas iegūšanas avots ir kredītaņēmējs, pēc tam, ja nepieciešams, lai pārliecinātos par patērētāja spēju atmaksāt kredītu, - datubāzes.

Saistībā ar tiesību normā norādīto iegūstamo informāciju PTAC paskaidro, ka tulkojot šo tiesību normu ar sistēmisko tiesību normu tulkošanas metodi, konstatējams, ka PTAL 8.panta 4.¹ daļā likumdevējs, lietojot vārdus „pietiekama informācija”, paredz, ka kredīta devējam ir pienākums iegūt no kredītaņēmēja informāciju, kas ir pietiekama kredīta devēja ieskatā, paredzot, ka katram kredīta devējam ir zināma rīcības brīvība un var būt savi izvērtēšanas kritēriji, piemēram, darba vieta, ieņemamais amats, darba stāžs, saistību esamība, citu saistību izpildes disciplīna u.c. PTAC ieskatā aplūkojamā norma, kā vienu no „pietiekamās informācijas” pārbaudes elementiem paredz kredītaņēmēja ienākumu un maksājumu saistību izpildes noskaidrošanu, jo likumdevējs tālāk ir īpaši uzsvēris, ka gadījumā, ja nepieciešams pārliecināties patērētāja spēju atmaksāt kredītu kādu apsvērumu dēļ, piemēram, rodoties šaubām par kredītaņēmēja sniegto informāciju, tad kredīta devējs tieši šos divus elementus – kredītaņēmēja ienākumus un maksājumu saistību izpildi ir tiesīgs pārbaudīt vēl papildus, izmantojot datus no datubāzēm.

Papildus PTAC vērš uzmanību, ka apliecinājums par to, ka likumdevējs ar vārdiem „pietiekama informācija” ir paredzējis, ka kredīta devējs noskaidro kredītaņēmēja ienākumus, ir tas, ka PTAL 8.panta piektajā daļā likumdevējs ir iekļāvis īpašu gadījumu, kurā nevis kā

brīvprātīgu, bet kā obligātu pienākumu uzliek kredīta devējam, izsniedzot kredīta summu, kas vienāda vai lielāka par 100 minimālajām mēnešalgām, iegūt informāciju par kredīta ņēmēja ienākumiem no valsts iestādes, kas uztur šo informāciju, un izvērtējot šo iegūto informāciju, izvērtēšanas pasākumu dokumentēt. Šīs tiesību normas mērķis ir nodrošināties ar īpašu, dokumentētu procedūru liela apjoma kredītu izsniegšanas gadījumā, bet savukārt maza apmēra kredītiem šāda dokumentētā informācija nav obligāti paredzēta. Tomēr tas norāda, ka likumdevējs ir paredzējis kredītu devējiem pienākumu izvērtēt pirms dažāda apmēra kredītu izsniegšanas kredīta ņēmēju ienākumus, bet, papildus nosakot īpašus noteikumus *PTAL* 8.panta ceturtajā trīs prim un piektajā daļā.

[26.1] Tādējādi, izvērtējot Sabiedrības Atbildē 2 minēto: „*AS „4finance” ieskatā, lai novērtētu patērētāja spēju atmaksāt kredītu, ir pietiekami pārbaudīt informāciju par patērētāja iepriekšējo un esošo maksājuma saistību izpildi (parādu piedziņas datu bāzes, potenciāli arī Kredītņēmēju reģistrs, ja tam tiks sniegta pieeja). Ja šajās datu bāzēs nav informācijas par pagātnē bijušajiem vai pašlaik esošajiem maksājuma saistību neizpildes vai kavēšanās gadījumiem, tad AS „4finance” uzskata, ka patērētājs ir pieņēmis pārdomātu lēmumu un spēs atmaksāt kredītu*, PTAC konstatē, ka Sabiedrība iegūst informāciju par vienu no *PTAL* 8.panta 4.¹ daļā likumdevēja norādītajiem kredīta ņēmēja maksāspējas izvērtēšanas elementiem, t.i., maksājumu saistību izpildes pārbaudi, bet neiegūst primāri noteikto informāciju no kredīta ņēmēja par viņa ienākumiem.

Turklāt Sabiedrība šādi rīkojoties – ievērojot Sabiedrības izstrādāto kredīta ņēmēju maksāspējas izvērtēšanas kārtību un noslēdzot līgumu ar kredīta ņēmēju, neievēro līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, t.i., lielāko daļu atbildības par patērētāja spēju atmaksāt kredītu konstatēšanu novirzot uz patērētāju, to apliecina arī Sabiedrības paustais uzskats, ka patērētājs, piesakoties kredītam, ir pieņēmis pārdomātu lēmumu un spēs atmaksāt kredītu.

PTAC norāda, ka Sabiedrība ir šī kreditēšanas tirgus līderis, kā to apliecina PTAC mājas lapā sadaļā *Publikācijas un statistika* publicētais datu apkopojums par 2012.gadu, kā arī šajā tirgus sektorā darbojas jau vairākus gadus, tātad pamatoti ir uzskatāma par savas jomas profesionāli un tās rīcībā ir daudz vairāk informācijas un pieredzes, kā izvērtēt konkrētā kredīta ņēmēja maksāspēju (ja vien tiek iegūta pietiekama informācija), nekā to spēj izdarīt pats patērētājs, kurš, iespējams, pirmo reizi saņem šāda tipa kredītu un neapzinās visas iespējamās sekas. Līdz ar to atbildības sloga uzlikšanai galvenokārt uz patērētāju nav pamata.

[26.2] Attiecībā uz Sabiedrības atsauci uz Direktīvu, PTAC norāda, ka arī Direktīva tā pat kā *PTAL*, ar kuru ir pārņemts Direktīvas tiesiskais regulējums, norāda uz „pietiekamu informāciju”, kas iegūta no patērētāja kā pirmā informācijas avota.

Sabiedrības citētais paragrāfs norāda, ka kredītu devējiem „*būtu jāļauj izmantot ne tikai to informāciju, ko sniedz patērētājs, sagatavojot attiecīgo kredītlīgumu, bet arī ilgstošu darījumu attiecību laikā gūtu informāciju*”. PTAC paskaidro, ka ne normatīvie akti, ne PTAC nav norādījis Sabiedrībai, ka Sabiedrība, izvērtējot kredīta ņēmēja maksāspēju pirms kredīta līguma noslēgšanas, nebūtu tiesīga izvērtēt konkrētā kredīta ņēmēja kredītvēsturi. Tieši pretēji, PTAC uzskata, ka šī informācija ir lietderīga maksāspējas izvērtēšanai, bet tā nav pietiekams pamats, lai, pamatojoties tikai uz kredītvēstures pārbaudē iegūtajām ziņām, varētu tikt pieņemts lēmums par kredīta izsniegšanu.

PTAC norāda, ka ņemot vērā spēkā esošos normatīvos aktus, Sabiedrībai bija pienākums iegūt informāciju par kredīta ņēmēju ienākumiem, turklāt PTAC uzsver, ka neatkarīgi no kredīta ņēmēja kredītvēstures, ja viņam uz kredīta saņemšanas brīdi nav ienākumu vai tie nav pietiekami, tad *a priori* uzskatāms, ka viņam nemaz nav līdzekļu, no kuriem veikt saņemtā kredīta atmaksu.

[26.3] Ņemot vērā Sabiedrības izteikto viedokli, ka šobrīd pastāvošais normatīvais regulējums neparedz kredīta devēja pienākumu iegūt informāciju par kredīta ņēmēja ienākumiem un šo informāciju izvērtēt un ka šo viedokli pamato lēmuma pieņemšanas laikā ierosinātās izmaiņas *PTAL* un PTAC gatavotās vadlīnijas par maksāspējas izvērtēšanu,

PTAC vērš uzmanību uz šī lēmumu 26.punktā minēto normatīvo regulējumu un atzīmē, ka attiecīgā tiesību normas redakcija pastāvēja arī lietas uzsākšanas laikā.

Attiecībā uz Sabiedrības minēto argumentu par grozījumiem PTAL un PTAC sagatavoto vadlīniju projektu PTAC vērš uzmanību uz sagatavotā likumprojekta Nr.724/Lp11, kas iesniegts Saeimā 2013.gada 26.jūlijā, Anotācijas sadaļu „Ar patērētāju kredītēšanu saistītie grozījumi”, kurā norādīts: „*Lai arī šobrīd spēkā esošais regulējums (Likuma 8.panta 4.¹ un 4.² daļa) paredz kredīta devēja pienākumu iegūt informāciju patērētāja maksātspējas izvērtēšanai, ar Likuma 8.panta 4.⁴, 4.⁵ un 4.⁶ daļu esošais regulējums tiek precizēts, padarot to skaidrāku, kā arī nodrošinot, ka patērētāja maksātspējas izvērtēšanai pirms kredīta izsniegšanas patērētājiem tiks pievērsta rūpīgāka uzmanība no kredīta devēja puses*”. Savukārt attiecībā uz PTAC izstrādāto vadlīniju projektu minētajā anotācijā sniegts skaidrojums: „*(..) Vadlīnijām būs rekomendējošs raksturs. Tajās tiks ietverts PTAC kā uzraudzības iestādes viedoklis attiecībā uz patērētāja maksātspējas izvērtēšanu, kas noteikta Likuma 8.panta 4.¹, 4.² un 4.⁴ daļā*”.

Tādējādi Sabiedrībai nav pamata norādīt, ka normatīvie akti nenoteica kredīta ņēmēju ienākumu izvērtēšanu un šobrīd virzītie grozījumi noteiktu jaunu regulējumu.

[27] Izvērtējot lietā esošos materiālus, t.sk. pārbaudes aktos konstatēto, secināms, ka Sabiedrība līdz 2013.gada 18.jūlijam neieguva datus par kredīta ņēmēju ienākumiem, Sabiedrības kredītpolitikā ir norādīts, ka (..).

[27.1] Sabiedrība 2013.gada 22.februāra vēstulē Nr.V-2013/99 norāda, ka uzskata, ka „*vienīgais objektīvais veids, kā pārliecināties par personas maksātspēju, ir iepriekšējās kredītvēstures pārbaude (..)*”. Savukārt Kredītpolitikā norādīts sekojošais: „*(..)*”. No minētā secināms, ka Sabiedrības iekšējā Kredītpolitika paredz (..).

Vienlaikus jānorāda, ka lietas izskatīšanas laikā vairāki „ātro kredītu” jomas kredītu devēji ir apvienojušies Latvijas Nebanku kredītētāju asociācijā un izveidojuši iekšējo parādnieku datubāzi, kurā Sabiedrība pirms kredītu izsniegšanas veic pārbaudi un gadījumā, ja konstatē, ka konkrētajam kredīta ņēmējam ir parādsaistības, tad atsaka kredīta izsniegšanu.

Sabiedrības Kredītpolitikā norādīts, ka (..).

[27.2] No augstāk minētā konstatējams, ka Sabiedrība izsniedz kredītus, pamatojoties uz patērētāju vēsturisko spēju atmaksāt kredītus. Līdz ar to Sabiedrība vērtē tikai kredīta ņēmēja kredītvēsturi, kas sniedz informāciju par kredīta ņēmēja spēju atmaksāt kredītu tajā laikā, kad tas tika paņemts, t.i., šī informācija sniedz ziņas par kredīta ņēmēja vēsturisko maksājumu saistību izpildi, bet nesniedz informāciju par šī kredīta ņēmēja aktuālo maksātspēju uz kredīta ņemšanas brīdi.

Līdz ar to PTAC norāda, ka Sabiedrībai, neiegūstot informāciju par kredīta ņēmēja ienākumiem, nav informācijas, ka uz jauna kredīta iesniegšanas brīdi kredīta ņēmējam ir pietiekami ienākumi, lai varētu izpildīt no kredīta līguma izrietošās saistības.

[27.3] Sabiedrība savos paskaidrojumos sniedz informāciju, ka gadījumā, ja kredīta ņēmējam ir bijušas problēmas ar kredīta atmaksāšanu, t.sk., arī ar Sabiedrības izsniegto kredītu atmaksu, bet viņš ir šo kredītu atmaksājis (ar visiem līgumsodiem, ar vai bez maksājuma grafika sastādīšanas, parāda atmaksu veikusi trešā persona u.c.), Sabiedrība ir gatava izsniegt un izsniedz jaunu kredītu, ja kredīta ņēmējs iesniedz jaunu pieteikumu.

Šajā situācijā Sabiedrība izmanto argumentu, ka, ja patērētājs ir atmaksājis iepriekšējo parādu pat ar kavējumiem u.tml., tad Sabiedrībai nav pamats uzskatīt, ka šim kredīta ņēmējam vēl joprojām ir problēmas ar kredītu atmaksu, jo šajā laika posmā (kopš pēdējā (kavētā) kredīta atmaksas) kredīta ņēmējs, iespējams, ir atradis darbu, saņem pensiju, pabalstu u.tml.

Tomēr PTAC uzsver, ka Sabiedrība šo faktu nepārbauda, t.i., nepārbauda, vai kredīta ņēmējam ir parādījušies pietiekami ienākumi, ar kuriem apmaksāt jauno kredītu.

Turklāt Sabiedrība, piemērojot šo principu, ka kredīta ņēmējam šajā laika posmā, iespējams, ir notikušas izmaiņas viņa ienākumos, īstenojot savu komercpraksi, nepiemēro šī principa otru aspektu, t.i., ka kredīta ņēmējs laika posmā kopš pēdējās kredīta atmaksas (arī

savlaicīgas) ne tikai varēja atrast darbu, bet varēja arī kļūt par bezdarbnieku vai zaudēt citus savus ienākumu avotus, līdz ar to viņam vairs var nebūt iespēja atmaksāt jauno kredītu.

[27.4] Arī no PTAC iesniegtajām sūdzībām un iesniegumiem PTAC konstatē, ka pirms kredītu izsniegšanas netika pilnā apmērā izvērtēta kredīta ņēmēju maksāspēja, kas radījusi daudziem patērētājiem problēmas ar kredītu atmaksu.

Piemērs 1: „(..) esmu nu jau pilnus 20 gadus vecs jaunietis. Pirms aptuveni 8 mēnešiem paņēmu kredītu (www.smscredit.lv). Sākotnēji paņēmu mazu summu, tad klāt vēl mazliet, vēl mazliet un tā šī summa uzauga līdz 300ls taču kad nācās atmaksāt vai pagarināt, šāda naudas summa man nebija, jo pagarināšana maksāja pat 40ls mēnesī. Tad viņi man sūtīja gan uz tālruni, gan e-pastu vēstules: "Godājamais klient! Ja nevarat veikt kredīta atmaksu, vai pagarināšanu, lūdzam sazināties ar mums info@smscredit.lv". Priecīgs nodomāju, ka ar viņiem varēšu visu sarunāt. Tad nu sāku rakstīt par problēmu, ka esmu bez darba, esmu skolnieks, stipendija 2 kursā tad bija tikai 20ls un vēl izdzīvošana, respektīvi nekā nevarēju pagarināt. Piedāvāju variantu, ka varētu šo atmaksas grafiku sadalīt mēnešos, respektīvi, 12 mēnešos 300ls, tas būtu daudz labāk un vieglāk. Viņi man "deva" 7 dienas laiku, lai pagarinātu kredītu. Labi, meklēju naudu, protams šajās 7 dienās man summa uzkāpa uz 320ls un kāpa, kāpa un kāpa. Jau pēc 2 nedēļām iegāju apskatīties un protams 0.35sant vietā par diennakti soda procenti pārvērtās par 4ls diennaktī. Tātad, man katru dienu kredīts kāpa līdz sasniedza 514Ls (..)”.

Piemērs 2: „(..) (20 gadu vecs) kas nestrādā un nemācās ar SMS kredīta palīdzību (www.sms.kredits un vivus.lv) paņēmis lielu naudas summu (400 LVL), kuru tagad never atgriez. Viņš dzīvo ar vecmāmiņu invalīdi un mammu, kurai šādas naudas nav. Parādu devējs pieprasa parāda atgriešanu, procenti aug. Bet ģimenei gandrīz maznodrošināto statuss. Jau vienu reizi māte aizņēmoties naudu samaksāja par dēlu (..)”.

Piemērs 3: „Man ir tāda problēma, ka (..)09.2012 paņēmu kredītu no SMScredit.lv un nevaru atmaksāt viņiem pilnu summu, kas sastāda 200ls. No (..)10.2012 gada līdz (..)05.2013 gadam, katru mēnesi maksāju pagarināšanas maksājumu, kas pašlaik sastāda 210 LVL. Esmu zvanījusi un teikusi, ka man nav oficiāla darba un mani ikmēneša ienākumi ir 30 LVL un nespēju atmaksāt šos 200 LVL vienā reizē (..)”.

Piemērs 4: „(..) no AS „4finance” paņēma īstermiņa kredītu 250,00 LVL apmērā. Tas jau bija otrais šāda veida kredīts, kas tika piešķirts pilnīgi bez jebkādiem ierobežojumiem un izvērtējuma, ja ņem vērā, ka jau pirmo kredītu viņš nevarēja laikā nomaksāt, jo nav nekādās darba attiecībās un viņam nav pastāvīgi finansiāli ienākumi. Viņš ir pilna laika students un pilnībā finansiāli atkarīgs no vecākiem”.

Atbildot uz Sabiedrības Atbildē 5 norādīto (sk. lēmuma 16.punktu), ka Sabiedrība lielākoties izsniedz maza izmēra kredītus, tādēļ Sabiedrības ieskatā pirms kredīta izsniegšanas ir pietiekami izvērtēt kredīta ņēmēja kredītvēsturi, PTAC norāda, ka komersantiem ir pienākums ievērot normatīvos aktus neatkarīgi no izsniegto kredītu apmēra. Turklāt augstāk minētie piemēri norāda, ka gadījumā, ja patērētājam pilnā apmērā netiek izvērtēta maksāspēja, tad šādi izsniegtais kredīts tam var nest lielus zaudējumus attiecībā pret viņa tā jau mazajiem ienākumiem, jo šādā gadījumā patērētājs ir spiests maksāt pagarinājuma maksu un/vai līgumsodu, maksu par grafika sastādīšanu, kas kopsummā katrā individuālajā gadījumā var sastādīt ievērojamas summas.

[28] Atbildes 5 4.punktā Sabiedrība norāda, ka „PTAC nav ņēmis vērā faktu, ka (..) Līgumi par šādu kredītu izsniegšanu sastāda aptuveni 71% no Sabiedrības noslēgtajiem līgumiem. (..) PTAL 8.panta 4.¹ daļā noteiktais pienākums netiek attiecināts vispār”. PTAC secina, ka šāda informācija PTAC nebija pieejama, līdz Sabiedrība to iesniedza. Vienlaikus PTAC, izvērtējot iesniegtos datus norāda, ka izsniegto kredītu skaits, kuru izsniegšanas bija jāizvērtē kredītu ņēmēju ienākumi, tikai par 2012.gadu ir 158944, šāds apmērs PTAC ieskatā ir vērtējams kā ļoti būtisks. Turklāt PTAC īpaši uzsver, ka tie ir dati tikai par 2012.gadu, neskaitot citus Sabiedrības darbības gadus.

Vienlaikus PTAC norāda, ka tas, ka Sabiedrības 71% izsniegtajiem kredītiem nebija jāizvērtē kredītu ņēmēju maksātspēja, nav būtiskas nozīmes, jo ir svarīgi, ka Sabiedrība tiem kredīta ņēmējiem, kuru maksātspēja bija jāizvērtē, to pilnā apmērā neizvērtēja un šādi izsniegto kredītu skaits 2012. gadā vien ir būtisks.

Papildu Sabiedrība norāda, ka „(..) kredīti par summu, kas pārsniedz PTAL 8.panta 4.³ daļas 1.punktā paredzēto kritēriju parasti attiecīgajam klientam tiek izsniegts tikai pēc tam, kad tas ir atmaksājis pirmo kredītu. Šādos apstākļos Sabiedrībai vēl jo vairāk ir pamats balstīt savu maksātspējas izvērtējumu uz klienta kredītvēstures pārbaudi, jo Sabiedrība var pamatoti prezumēt, ka klients pats ir pietiekami atbildīgs un spējīgs izvērtēt to, vai tā ienākumi ir pietiekami, lai atmaksātu saņemto kredītu”.

PTAC vērš uzmanību uz šī lēmuma iepriekšējos apakšpunktos minēto pamatojumu un atkārtoti norāda, ka šādā kārtībā atbildība par kredīta atmaksu tiek novirzīta uz kredīta ņēmēju, jo netiek pienācīgi izvērtēta patērētāja maksātspēja pirms otrā kredīta saņemšanas, pirms kura izsniegšanas maksātspēja ir jāizvērtē saskaņā ar normatīvajiem aktiem. PTAC uzsver, ka PTAL 8.panta 4.¹ daļā noteiktais pienākums izpildāms pirms katra kredīta līguma noslēgšanas, ja vien nepastāv kāds no normatīvajos aktos noteiktajiem izņēmuma gadījumiem.

[29] Sabiedrība Atbildē 6 norāda, ka no 2013.gada 17. vai 18.jūlija klientiem, piesakoties kredītam, turpmāk būs jānorāda savi ienākumi. Tomēr lietas izskatīšanas laikā PTAC no Sabiedrības pārstāvjiem noskaidroja, ka kredīta ņēmējiem ienākumi netiks prasīti pirms katra tāda kredīta saņemšanas, kura saņemšanai ir nepieciešama kredīta ņēmēja maksātspējas novērtēšana. Ienākumu pietiekamība konkrētajam kredītam būs tikai jāapstiprina jaunajiem klientiem, kuri piesakās kredītam, bet, ja viņi vēlēsies saņemt atkārtotu kredītu, pat, ja tas būs lielāks nekā sākotnējais, kā to pieļauj Sabiedrības piedāvātie produkti, viņam atkārtoti netiks prasīti ienākumi. Turklāt netiks pārbaudīts, vai konkrētajam kredīta ņēmējam pietiek ienākumu jaunajam, lielāka apmēra kredītam.

Vienlaikus atzīmējams, ka Sabiedrības ieviestās izmaiņas netiek attiecinātas uz tiem kredīta ņēmējiem, kas kredītiem piesakās gan pirmo reizi, gan atkārtoti, nevis izmantojot internetu, bet gan ar Sabiedrības sadarbības partneru starpniecību.

[30] Līdz ar to Sabiedrība līdz šim nav ievērojusi un turpina neievērot PTAL 8.panta 4.¹ daļā noteikto, tādējādi konstatējams, ka Sabiedrība īsteno profesionālai rūpībai neatbilstošu komercpraksi, kura negatīvi ietekmē/var negatīvi ietekmēt vidusmēra patērētāja ekonomisko rīcību un patērētājs varēja pieņemt tādu lēmumu par līguma slēgšanu, kādu citādi nebūtu pieņēmis, jo:

[30.1] Pilnvērtīgas maksātspējas neizvērtēšanas rezultātā pastāv liela iespēja, ka kredīti tiek izsniegti kredīta ņēmējam, kuram nav pietiekamu ienākumu saņemtā kredīta atmaksai, kā rezultātā patērētājs kavē kredīta atmaksu un ir spiests maksāt līgumsodu un/vai citas sankcijas, kas ir saistītas ar savlaicīgu saistību neizpildi. Līdz ar to gan konkrētajam kredīta ņēmējam, gan Sabiedrībai rodas zaudējumi un tas atstāj negatīvas sekas uz tautsaimniecības nozari kopumā.

Tāpat ir jāņem vērā, ka gadījumos, kad kredīts netiek atmaksāts līgumā noteiktajā termiņā, Sabiedrība veic līgumsoda aprēķinu, tādējādi kredīta ņēmējam ir jāveic lielākas summas atmaksas, nekā viņš bija rēķinājies, saņemot kredītu. Iepriekšējā līguma redakcijā līgumsods bija paredzēts 1% apmērā no kopējās kavēto maksājumu summas par katru kavējuma dienu, šobrīd Sabiedrības Mājas lapās izvietoto līgumu noteikumu redakcija paredz līgumsodu 0,75% apmērā no kopējās kavēto maksājumu summas par katru kavējuma dienu.

[30.2] Papildus jāņem vērā, ka Sabiedrība ir savas jomas profesionālis, kas pārzina kredīta ņemšanas jomu, tās profesionālās zināšanas un pieejamie resursi ļauj precīzāk izvērtēt kredīta ņēmēja spēju atmaksāt saņemto kredītu. Savukārt kredīta ņēmējam/patērētājam nav šāda līmeņa zināšanu un viņam ir savas personiskās vēlmēs, kuras viņš vēlas īstenot, līdz ar to ne vienmēr patērētāja zināšanu līmenis šo vēlmju iespējā sniedz iespēju būt objektīvam attiecībā pret savu spēju atmaksāt izvēlēto kredīta apjomu. Tādējādi, Sabiedrība, pilnā apmērā

neizvērtējot kredīta ņēmēju maksāspēju, visu atbildības un papildus izdevumu slogu, kas rodas kredīta savlaicīgas neatmaksāšanas gadījumā, uzliek uz patērētāju/kredīta ņēmēju.

[30.3] Kredīta ņēmējs, nespējot savlaicīgi atmaksāt saņemto kredītu, lai nekavētu kredīta savlaicīgu atmaksu, ir spiests izmantot kredītu devēju piedāvāto iespēju – kredīta atmaksas termiņa pagarināšanu (smscredit.lv produktam), kā rezultātā kredīta ņēmējs var veikt vienu vai vairākas reizes maksas par šī termiņa pagarināšanu, bet aizdevuma summa nav samazinājusies un viņam vēl joprojām nav iespējas atmaksāt kredītu. Līdz ar to veidojas situācijas, ka kredīta ņēmējs, kuram jau sākotnēji nav konstatēts, ka viņa maksāspēja neatbilst piešķirtā kredīta apmēram, maksājot kredīta pagarināšanas maksu, rada sev izdevumus, bet nesamazina kredīta pamatsummu. Tādā veidā kredīta ņēmējam izsniegtais kredīts var pat vairākkārtēji sadārdzināties.

[30.4] Nepilnvērtīgas maksāspējas izvērtēšanas gadījumā var rasties arī situācijas, ka kredīta ņēmēja saņemto aizdevumu sedz trešās personas, lai novērstu šai personai negatīvas kredītvēstures veidošanos, kas savukārt var ietekmēt kredīta ņēmēja iespējas nākotnē saņemt citus kredītus, piemēram, mājokļa iegādei. Līdz ar to šādos gadījumos Sabiedrības realizētā nepietiekamā maksāspējas izvērtēšana var skart ne tik vien kredīta ņēmēja finansiālo stāvokli, bet arī trešās personas, piemēram, ģimenes locekļus.

[31] Tādējādi PTAC, izvērtējot lietā esošos materiālus, ir konstatējis, ka saskaņā ar *NKAL* 6.pantu un *PTAL* 8.panta 4.¹daļu Sabiedrība ir īstenojusi profesionālajai rūpībai neatbilstošu komercpraksi, saņemto kredīta pieteikumu izvērtēšanas procesā, pilnā apmērā neizvērtējot katra konkrētā kredīta ņēmēja maksāspēju, gadījumos, kad konkrētais kredīts neatbilda *PTAL* noteiktajiem izņēmumiem. Līdz ar to Sabiedrība nav veikusi komercpraksi ar tāda līmeņa prasmi un rūpību, ko patērētājs var pamatoti sagaidīt un kas atbilstu godīgai tirgus praksei. Šādi īstenotas komercprakses ietekmē varēja tikt būtiski negatīvi ietekmēta patērētāja ekonomiskā rīcība, proti, patērētāji varēja pieteikties/pieteicās un varēja saņemt/saņēma tādus kredītus, kuri konkrētā patērētāja ekonomiskajā situācijā nebija piemēroti un pēc kredīta līguma termiņa beigām radīja problēmas ar kredītu atmaksu.

[32] Ņemot vērā iepriekš minēto, PTAC ir konstatējis, ka Sabiedrība ir īstenojusi negodīgu – profesionālajai rūpībai neatbilstošu – komercpraksi saskaņā ar *NKAL* 4.panta otrās daļas 1. punktu, tā izdarot *LAPK* 166.¹³ panta trešajā daļā – Par negodīgu komercpraksi – noteikto administratīvo pārkāpumu.

NKAL 15.panta astotajā daļā ir noteikts, ka, ja *Uzraudzības iestāde atzīst komercpraksi par negodīgu, tā ir tiesīga pieņemt vienu vai vairākus lēmumus, ar kuriem: 1) uzliek komercprakses īstenošanai par pienākumu atbilstošā veidā sniegt papildu informāciju, kas nepieciešama, lai nodrošinātu komercprakses atbilstību šā likuma prasībām; 2) uzliek komercprakses īstenošanai par pienākumu nekavējoties izbeigt negodīgu komercpraksi; 3) aizliedz negodīgu komercpraksi, ja tā vēl nav uzsākta, bet ir paredzama; 4) uzliek komercprakses īstenošanai par pienākumu publicēt attiecīgajai komercprakti atbilstošā saziņas līdzeklī paziņojumu, kurā norāda laboto informāciju, atsaucot negodīgo komercpraksi; 5) piemēro administratīvo sodu likumā noteiktajā kārtībā.*

Izvērtējot lietderības apsvērumus, proti, to, ar kāda veida lēmumu konkrētajā situācijā tiktu panākta vispārēja augsta līmeņa patērētāju tiesību aizsardzība ne tikai šobrīd, bet arī nākotnē, PTAC secina, ka nav lietderīgi pieņemt kādu no *NKAL* 15.panta astotās daļas 1., 3., un 4.punktā paredzētajiem lēmumiem. Ņemot vērā to, ka Sabiedrība ilgstoši ir izsniegusi kredītus, pienācīgā apmērā neizvērtējot kredīta ņēmēju maksāspēju, t.i., nav ieguvusi un izvērtējusi ziņas par to vai un kādi kredīta ņēmējiem ir ienākumi, no kuriem atmaksāt saņemto kredītu un procentus par kredīta lietošanu, PTAC uzskata, ka ir lietderīgi Sabiedrībai saskaņā ar *NKAL* 15.panta astotās daļas 2.punktā noteikto **uzlikt tiesisku pienākumu izbeigt negodīgu komercpraksi** – nekavējoties izbeigt negodīgu komercpraksi un uzsākt kredīta ņēmēju ienākumu atbilstības izvērtēšanu pirms kredīta izsniegšanas, ja šis kredīts neatbilst *PTAL* minētajiem izņēmumiem.

Vienlaikus, ņemot vērā augstākminēto un to, ka ir aizskartas būtiskas patērētāju tiesības un ekonomiskās intereses, un to, ka Sabiedrība saskaņā ar *LAPK* 9.pantu ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu, lai Sabiedrību audzinātu likumu ievērošanas un sadzīves noteikumu cienīšanas garā, tiklab veidotu apzinīgu attieksmi pret saviem pienākumiem un atbildību sabiedrības priekšā, PTAC secina, ka Sabiedrībai, pamatojoties uz *NKAL* 15.panta astotās daļas 5.punktu, piemērojams ietekmēšanas līdzeklis par administratīvo pārkāpumu, uzliekot administratīvo sodu.

NKAL 15.panta astotajā daļā ir noteikts, ka, *šā panta astotajā daļā minētos lēmumus Uzraudzības iestāde ir tiesīga pieņemt arī tad, ja tai nav pierādījumu par komercprakses īstenotāja nodarītajiem zaudējumiem.*

PTAC ieskatā ar administratīvā soda palīdzību Sabiedrība tiks motivēta savā turpmākajā komercdarbībā nepieļaut atkārtotu iepriekš minētā pārkāpuma izdarīšanu. Arī *LAPK* 1.panta pirmā daļa nosaka, ka *administratīvo pārkāpumu likumdošanas uzdevums ir aizsargāt sabiedrisko iekārtu, īpašumu, pilsoņu sociāli ekonomiskās, politiskās un personiskās tiesības un brīvības, kā arī komersantu, iestāžu un organizāciju tiesības un likumīgās intereses, noteikto pārvaldes kārtību, valsts un sabiedrisko kārtību, nostiprināt likumību, novērst tiesību pārkāpumus, audzināt pilsoņus likumu precīzas un stingras ievērošanas garā, ieaudzināt viņos cieņas pilnu attieksmi pret citu pilsoņu tiesībām, godu un pašcieņu, pret sadzīves noteikumiem, apzinīgu attieksmi pret saviem pienākumiem un atbildību sabiedrības priekšā.* Vienlaikus PTAC ņem vērā, ka saskaņā ar *LAPK* 22.pantu *administratīvā soda piemērošanas mērķis ir arī audzināt personu, kura izdarījusi administratīvo pārkāpumu, lai tā ievērotu likumus.*

[33] Attiecībā Sabiedrības norādīto atsauci uz *LAPK* 21.pantu, PTAC paskaidro, ka Augstākās tiesas Senāts ir norādījis, ka administratīvais pārkāpums ir atzīstams par maznozīmīgu, ja, ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus (tostarp izdarītā administratīvā pārkāpuma raksturu un citus lietā būtiskus apstākļus), administratīvā soda uzlikšana par izdarīto pārkāpumu nebūtu lietderīga. Citiem vārdiem, izdarītais pārkāpums ir tik nebūtisks, ka par to pārkāpējam nav nepieciešams uzlikt sodu, bet ir pietiekami izteikt mutvārdu aizrādījumu, kas ir preventīvs (audzinoša rakstura) līdzeklis, kas vērsts uz to, lai persona, kas izdarījusi administratīvo pārkāpumu, saprastu savas uzvedības prettiesiskumu un turpmāk to nepieļautu (*sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 12.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-15/2009 14.punktu*).

Ņemot vērā augstāk minēto un to, ka PTAC ir konstatējis, ka Sabiedrības realizētā komercprakse jau ir skārusi plašu patērētāju loku, kā to apliecina 2012.gadā izsniegto kredītu skaits, kuriem bija nepieciešams pienācīgi izvērtēt maksātspēju, PTAC ieskatā minētais Sabiedrības pārkāpums nav atzīstams par maznozīmīgu. Papildus norādāms, ka Sabiedrība vēl joprojām neveic kredīta ņēmēju maksātspējas izvērtēšanu pilnā apjomā, neiegūstot ziņas no kredīta ņēmēja, kad tas ir pieteicies kredītam, kurš nav pieskaitāms tiem izņēmumiem, kuriem kredīta ņēmēja maksātspēja nav jāvērtē.

[34] Saskaņā ar *LAPK* 9.panta pirmo daļu par administratīvo pārkāpumu atzīstama prettiesiska, vainojama (ar nodomu vai aiz neuzmanības izdarīta) darbība vai bezdarbība, kura apdraud valsts vai sabiedrisko kārtību, īpašumu, pilsoņu tiesības un brīvības vai noteikto pārvaldes kārtību un par kuru likumā paredzēta administratīvā atbildība.

[35] Vispārējā gadījumā administratīvā pārkāpuma lietā ir jākonstatē pie atbildības saucamās personas vaina. Ar vainu saprotama fiziskās personas subjektīvā psihiskā attieksme pret nodarījumu. Kā norādīts tiesību literatūrā, juridisko personu atbildības noteikšanā vainas jautājums nevar būt risināms veidā, kādā tiek noteikta fizisko personu vaina. Šķērslis tam ir apstākļi, ka nekāda juridiskās personas psihiskā darbība nepastāv. Ja tiesībapārkāpumu izdara juridiska persona, tad konstatējams un pierādāms tiesībapārkāpums, bet tajā netiek ietverta vaina. Juridiskās personas administratīvās atbildības pamatojumā varētu likt konstatēto juridiskās personas faktisko darbību vai bezdarbību, kas atzīta par prettiesisku un sodāmu, bez jebkādas norādes uz vainu (*sk. Krastiņš U. Konceptuāli par vainu administratīvajās tiesībās.*

Jurista Vārds Nr. 23 (476), 2007.gada 5.jūnijs). Juridiskās personas īstenotās faktiskās darbības tiek vērtētas, ņemot vērā divus nosacījumus, proti, vai juridiskajai personai bija iespēja nodrošināt normatīvo aktu, par kuru pārkāpšanu paredzēta administratīvā atbildība, ievērošanu, un, vai juridiskā persona veica nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu šo normatīvo aktu ievērošanu (sk. Senāta 2009.gada 5.marta sprieduma lietā Nr.SKA-19/2009 19.punktu). PTAC lietas materiālos nekonstatē ziņas, kas norādītu uz apstākļiem, ka Sabiedrībai pastāvētu no tās neatkarīgi šķēršļi ievērot un izpildīt *PTAL* 8.panta 4.¹daļā noteiktās prasības par kredīta devēja pienākumu pirms kredīta izsniegšanas izvērtēt patērētāja spēju atmaksāt kredītu.

PTAC konstatē, ka izskatāmajā lietā administratīvā pārkāpuma subjekts ir Sabiedrība, subjektīvās puses nav, jo Sabiedrība ir juridiska persona, objekts ir *LAPK* 166.¹³ pantā noteiktā negodīgas komercprakses aizlieguma neievērošana un objektīvā puse – Sabiedrības veiktās darbības, kas saistītas patērētāju spējas atmaksāt kredītu neizvērtēšanu pilnā apmērā.

[36] Ņemot vērā, ka ir izdarīts administratīvais pārkāpums, lietā nepastāv apstākļi, kas varētu būt par pamatu lietvedības izbeigšanai (*LAPK* 239.pants), lietā nepastāv apstākļi, lai nepiemērotu administratīvo sodu, kā arī konstatētais pārkāpums nav uzskatāms par maznozīmīgu un tādēļ Sabiedrība konkrētajā gadījumā nav atbrīvojama no administratīvās atbildības (*LAPK* 21.pants), un tā iemesla dēļ, lai atturētu pārkāpēju un citus tirgus dalībniekus no administratīvo pārkāpumu izdarīšanas, kā arī šādu pārkāpumu atkārtošanās, nepieciešams Sabiedrībai piemērot administratīvo sodu.

[37] Saskaņā ar *LAPK* 32.panta otrās daļas noteikumiem PTAC, uzliekot sodu, ņem vērā izdarītā pārkāpuma raksturu, mantisko stāvokli, atbildību mīkstināšanos un pastiprinošos apstākļus.

[37.1] PTAC norāda, ka saskaņā ar augstāk minēto ir konstatējis, ka Sabiedrības īstenotā komercprakse ir skārusi plašu patērētāju loku un varēja radīt/radījusi finanšu grūtības tiem patērētājiem, kuri nespēja savlaicīgi atmaksāt saņemtos kredītus, kaut gan Sabiedrība, iegūstot datus par kredītuņēmēju ienākumiem, varēja šo risku samazināt. Ņemot vērā iepriekš minēto, PTAC, izvērtējot Sabiedrības izdarītā administratīvā pārkāpuma raksturu, norāda, ka Sabiedrības pārkāpums ir vērtējams kā būtisks.

[37.2] Vērtējot Sabiedrības mantisko stāvokli, PTAC būtu jāņem vērā pārkāpēja mantiskais stāvoklis lielākoties no tāda aspekta, lai piemērotais sods neradītu pārkāpējam pārmērīgu apgrūtinājumu un neradītu tam maksātnespējas stāvokli. PTAC norāda, ka Sabiedrība aktuālos datus par Sabiedrības finanšu stāvokli nav iesniegusi, tādēļ PTAC vadījās no tā rīcībā esošās informācijas, t.i., informācijas, kas pieejama Lursoft datu bāzē.

[37.3] PTAC saskaņā ar *LAPK* 33.panta trešo daļu atzīst par atbildības mīkstinājošo apstākli to, ka, Sabiedrība ar 2013.gada 18.jūliju ir izveidojusi izmaiņas Mājas lapās un patērētājiem, kuri piesakās pirmā kredīta saņemšanai internetā ir jāapliecina, ka viņa ikmēneša ienākumi ir pietiekami izvēlētā kredīta apmēram.

PTAC saskaņā ar *LAPK* 34.panta pirmo daļu atbildību pastiprinošos apstākļus nekonstatē.

[37.4] PTAC, vērtējot Sabiedrības personību, t.sk., iepriekšējos administratīvos pārkāpumus norāda, ka 2013.gada 1.jūlijā ir pieņēmis lēmumu par Sabiedrības saukšanu pie administratīvās atbildības par tās īstenoto negodīgo – profesionālai rūpībai neatbilstošo – komercpraksi saistībā ar Sabiedrības izplatīto reklāmu ar aicinājumu patērētājiem aizņemties Ls 150, lai saņemtu divas biļetes uz koncertu.

[38] Kā jau iepriekš konstatēts, Sabiedrība ir īstenojusi negodīgu komercpraksi, tādējādi pārkāpjot *NKAL* 4.panta pirmajā daļā noteikto negodīgas komercprakses aizliegumu, un līdz ar to Sabiedrība tiek saukta pie administratīvās atbildības par administratīvo pārkāpumu, par kuru administratīvais sods ir paredzēts *LAPK* 166.¹³ panta trešajā daļā – *par negodīgu komercpraksi*.

Ņemot vērā visu iepriekš minēto, Sabiedrībai piemērojams naudas sods Ls 9000,00 apmērā. Privātpersonas tiesību aizskārumam ir jābūt samērīgam ar sabiedrības interešu

ieguvumu. PTAC ieskatā Sabiedrībai noteiktais sods ir samērīgs, noteiktās sankcijas ietvaros un ņemot vērā atbildību mīkstinošā apstākļa esamību, kā arī atbilstošs izdarītajam pārkāpumam, un šāda veida sods no vienas puses ir pietiekams, lai motivētu Sabiedrību turpmāk nepieļaut līdzīgus pārkāpumus, bet no otras puses nav vērtējams kā pārmērīgs Sabiedrībai, jo minētais sods pats par sevi nerada draudus Sabiedrības maksātspējai. Līdz ar to Sabiedrības tiesības netiek ierobežotas vairāk, kā tas nepieciešams, lai sasniegtu mērķi – patērētāju tiesību aizsardzību regulējošo tiesību normu ievērošanu, un šajā gadījumā to nevar sasniegt ar kādu mazāk ierobežojušu līdzekli. PTAC norāda, ka administratīvais sods ir nepieciešams, lai nodrošinātu patērētāju tiesību ievērošanu un līdz ar to šo sabiedrības interešu ieguvums ir lielāks nekā Sabiedrības tiesību aizskārums.

Izvērtējot lietas materiālus un izskatīšanā konstatētos apstākļus, pamatojoties uz *NKAL* 4.panta pirmo daļu, 4.panta otrās daļas 1.punktu, 6.pantu, 14.panta pirmo daļu, 15.panta astotās daļas 2.un 5.punktu, 7.panta pirmo daļu un otrās daļas 1.punktu, *PTAL* 8.panta 4.¹ daļu, *LAPK* 9.panta pirmo daļu, 14.¹ pantu, 22.pantu, 23.panta pirmās daļas 2.punktu, 32.panta pirmo un otro daļu, 33.panta trešo daļu, 166.¹³ panta trešo daļu, 215.⁴ pantu, 272.pantu, 274.pantu, 275.panta pirmās daļas 1.punktu

n o l e m t s:

uzlikt akciju sabiedrībai „4finance”

juridiskā adrese: Lielirbes iela 17a-8, Rīga, LV – 1046

reģistrācijas numurs: 40003991692

par pienākumu nekavējoties izbeigt negodīgu komercpraksi, nodrošinot *PTAL* 8.panta 4.¹ daļas ievērošanu, tajā skaitā uzsākot kredīta ņēmēju ienākumu pietiekamības izvērtēšanu pirms katra kredīta izsniegšanas, ja šis kredīts nav pakļauts *PTAL* minētajiem izņēmumiem, un

uzlikt naudas sodu Ls 9000,00 (deviņi tūkstoši latu) apmērā.

Pieņemto lēmumu daļā par naudas soda uzlikšanu AS „4finance” saskaņā ar *NKAL* 16.pantu, *LAPK* 238.pantu, 288.panta pirmo un otro daļu un 289.panta pirmo daļu, var pārsūdzēt Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesā, Baložu ielā 14, Rīgā, LV-1048, desmit darba dienu laikā no pilna lēmuma paziņošanas dienas, tiesai adresēto sūdzību iesniedzot Patērētāju tiesību aizsardzības centrā, Krišjāņa Valdemāra ielā 157, Rīgā (no 2013.gada 5.augusta Brīvības ielā 55, Rīgā, LV-1010).

Pieņemto lēmumu daļā par tiesiskā pienākuma uzlikšanu saskaņā ar *NKAL* 16.pantu, *APL* 188.panta otro daļu un 189.panta pirmo daļu var pārsūdzēt Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā, Baldones ielā 1A, Rīgā, LV-1007, viena mēneša laikā no dienas, kad lēmums stājas spēkā (paziņots adresātam).

Lēmuma pārsūdzēšana daļā par tiesiskā pienākuma uzlikšanu neaptur tā darbību.

Saskaņā ar *Paziņošanas likuma* 6.panta pirmo daļu, saņemot dokumentu vai informāciju uz vietas iestādē, adresāts par to parakstās, izņemot gadījumu, kad saskaņā ar normatīvajiem aktiem parakstīšanās par saņemšanu nav nepieciešama. Iestādes izsniegto dokumentu vai sniegto informāciju uzskata par paziņotu ar brīdi, kad adresāts ir parakstījis par saņemšanu. *Paziņošanas likuma* 8.panta trešajā daļā ir paredzēts, ka dokuments, kas paziņots kā ierakstīts pasta sūtījums, uzskatāms par paziņotu seftītājā dienā pēc tā nodošanas pastā.

Naudas sods jāsamaksā ar pārskaitījumu, maksājuma uzdevumā norādot:

Saņēmējs: Valsts kase Reģistrācijas numurs 90000050138

Saņēmēja iestāde: Valsts kase BIC kods TREL LV22

Konts (IBAN) LV12TREL1060121019400

Maksājuma mērķis: Lēmums Nr. E03-PTU-F94-10

Pieņemšanas datums: 2013.gada 18.jūlijā

Naudas sods jāsamaksā ne vēlāk kā 30 dienu laikā pēc dienas, kad saņemts lēmums.

Lēmumu saņēmu

Patērētāju tiesību aizsardzības centra
direktore vietniece

(personiskais paraksts)

Kristīne Riekstiņa

IZRAKSTS PAREIZS